

**Katedra za Kazneno pravo
Pravni fakultet Sveučilišta u Rijeci**

&

**Inštitut za kriminologijo
pri Pravni fakulteti v Ljubljani**

MEĐUNARODNI ZNANSTVENI SIMPOZIJ

**“POLOŽAJ OSOBA S DUŠEVNIM SMETNJAMA
U VISOKO TEHNOLOŠKOM DRUŠTVU”**

na Inštitutu za kriminologijo pri Pravni fakulteti u Ljubljani

16. studenog 2015.

Organizacioni odbor skupa:

 Prof. dr. Zoran Kanduč

 Prof. dr. sc. Velinka Grozdanić

Međunarodni znanstveni simpozij “Položaj osoba s duševnim smetnjama u visoko tehnološkom društvu” podržan je sredstvima potpore znanstvenim istraživanjima Sveučilišta u Rijeci “Interdisciplinarni pristup u istraživanju statusa osoba s duševnim smetnjama” [13.08.1.3.02.], a organiziran je u okviru projekta Hrvatske zaklade za znanost “Legal Status and Real Position of People with Mental Difficulties - Interdisciplinary Approach and European Perspectives” [IP-11-2013-2287].

Program skupa:

- 09.00-09.20 **Registracija sudionika**
- 09.20-09.30 **Otvaranje simpozija i uvodne riječi**
- **Matjaž Jager**, direktor Inštituta za kriminologijo pri Pravni fakulteti v Ljubljani
- **Velinka Grozdanić**, Predstojnica Katedre za kazneno pravo Pravnog fakulteta Sveučilišta u Rijeci
- 09.30–09.45 **Renata Salecl**
Zakon v glavi: mentalna bolezen in zločin
- 09.45-10.00 **Dragan Petrovec**
Poskusi in uspehi psihiatrizacije normalnosti
- 10.00–10.15 **Zoran Kanduč**
Kapitalizem in duševne motnje
- 10.15-10.30 **Pauza**
- 10.30–10.45 **Velinka Grozdanić**
Osobe s duševnim smetnjama – objekti ili subjekti prava

- 10.45–11.00 **Matjaž Ambrož**
Neprištevnost in pravna tehnika: poti in stranpoti neke dogmatike
- 11.00–11.15 **Sabina Zgaga**
Vpliv duševnih motenj na kazensko odgovornost v mednarodnem kazenskem pravu
- 11.15-11.30 **Pauza**
- 11.30-11.45 **Marissabell Škorić**
Zaštita podataka osoba s duševnim smetnjama u funkciji njihove destigmatizacije
- 11.45–12.00 **Dalida Rittossa**
Osoba od povjerenja - veliki iskorak u zaštiti osoba s duševnim smetnjama
- 12.00–12.15 **Igor Martinović**
Istražni zatvor prema osobama s duševnim smetnjama – paradoks ili nužnost?
- 12.15-13.00 **Diskusija**

Prof. dr. Renata Salecl

Inštitut za kriminologijo
pri Pravni fakulteti v Ljubljani

ZAKON V GLAVI: MENTALNA BOLEZEN IN ZLOČIN

Pri soočanju z družbeno problematičnimi – nevarnimi, škodljivimi ali kako drugače motečimi – dejanji (storitvami in opustitvami) se tradicionalno zastavlja naslednje vprašanje: ali gre za posameznika, ki je nravno ali naravno slab, tj. moralno pokvarjen (zloben) ali »zgolj« duševno bolan, bad or mad? Ga je potemtakem treba kaznovati (ker se je pač – ne glede na notranje ali zunanje okoliščine – vendarle svobodno odločil storiti nekaj, kar je prepovedano) ali pa mu velja pomagati, ga tako ali drugače (o)zdraviti? Kaj je vzrok, da je »zakon v njegovi glavi« odpovedal? Zakaj ni zavrl storilčeve želje po zločinu? Še drugače rečeno: kaj je tisti misteriozni X v osebi, ki iz nje naredi kriminalca? To trnovo vprašanje zaposluje kriminologijo že vse od njenih začetkov, nenazadnje tudi zato, ker hoče svoj znanstveni status podkletiti z zmožnostjo kar najbolj zanesljivega predvidevanja in preprečevanja zločinov, ki bi jih »nevarni posameznik« utegnil zagrešiti enkrat v prihodnosti. V zadnjem času je v naglo razvijajočo se nevroznanost (preučevanje človeških možganov) položena še posebej izdatna količina upanj in pričakovanj, saj se zdi (vsekakor ne vselej upravičeno), da bodo ravno tovrstne raziskave odgnale številne skrivnosti – če že ne (po najbolj optimističnih napovedih) kar vseh –, ki še vedno obdajajo in zamegljujejo človekovo razmišljanje, zaznavanje, čustvovanje, hotenje in slednjič tudi vedenje, normalno in še zlasti odklonsko (bolezensko ali nemoralno). Dognanja nevroznanosti so zaenkrat še »mešani blagoslov«. Po eni strani ponujajo nove (in nove) uvide v človeško vedênje, v dinamiko in naravo razvoja možganov ter v načine njihovega delovanja, po drugi strani pa so povezana tudi s številnimi težavami, nenazadnje tudi v primerih, ko so – neredko skupaj z ekspertizami genetikov – uporabljena v kazenskih postopkih (in, zlasti v ZDA, v civilnopravnih, odškodninskih pravnih). Kakorkoli že, prispevek bo osredotočen predvsem na dvoumno razmerje med nevroznanostjo in psihoanalizo, ki se prednostno ukvarja z vprašanjem, zakaj se odnos različnih ljudi do zakonov tako zelo razlikuje. Zakaj nekateri ponotranjijo veljavne družbene prepovedi, drugi pa ne?

Prof. dr. Dragan Petrovec

Inštitut za kriminologijo
pri Pravni fakulteti v Ljubljani

POSKUSI IN USPEHI PSIHIATRIZACIJE NORMALNOSTI

Psihologija reklame je na mnogih področjih enaka. Z izdelkom, ki ga ponuja proizvajalec, si življenje olajšamo, naredimo bolj privlačno, lahko tudi adrenalinsko razburljivo, skozi čas in prostor se z novimi avtomobili gibljemo hitreje, z manj škode za okolje, varneje (telesna integriteta je pomembna vrednota), poleg tega pa še vzbujamo pozornost z najnovejšim modelom. Tudi farmacevtska industrija, priznana ena najmočnejših, ponuja svet brezskrbnosti, podaljšanega uživanja v leta, ko je v preteklosti večina ljudi že odpisala vrsto radosti, predvsem pa obvladovanje težav današnjega časa, ki je poln pritiskov in ko vsakdo od nas zahteva maksimum predanosti in inventivnosti. Zato ne preseneča, da je treba k takemu konceptu življenja začeti navajati že otroke, oziroma – natančneje – navajati jih je treba na doping, da bodo kos izzivom modernega časa. Neprilagojenost na vse zahteve ni problem, saj imamo vrsto psihiatričnih kategorij, vsako leto nove, ki rešujejo težave. Podobno je z odraslimi, kjer je tudi dovolj prostora za nove diagnoze. V šestdesetih letih je seznam duševnih bolezni narastel od 106 na 312 po psihiatričnem diagnostičnem priročniku. Seveda ne gre za novo odkrite bolezni ampak za dogovorjene oblike. Se približujemo času, ko bo človekov temperament postal psihiatrična diagnoza? Precej verjetno. Obstaja tudi zdravilo za vse tiste, ki se težko sprijaznijo (sprijaznimo) s takimi razmerami? Seveda. Farmacija misli na vse in na vsakogar.

Izr. prof. dr. Zoran Kanduč

Inštitut za kriminologijo
pri Pravni fakulteti v Ljubljani

KAPITALIZEM IN DUŠEVNE MOTNJE

Kapitalizem se predstavlja in (samo)dojema kot razsvetljena in vsestransko racionalna družbena formacija par excellence, ki se ji je posrečilo »odčarati svet« (Max Weber), razkrojiti mnoge tradicionalne predsodke, vraže in praznoverja, osmešiti religiozne razlage ter zagotoviti nenehen razvoj (zlasti naravoslovne) znanosti in nezadržan napredek tehnike. V tovrstni trdnjavi razuma (vrhuncu civilizacije) je blaznost – kot del »človekove usode« (Franco Basaglia) – precej moteča in nezaželena, večinoma izločena iz družbene normalnosti in zdravljena kot bolezen. Vseeno pa je videti, da se skladno z zgodovinskim razvojem kapitalistične ekonomije (in kulture) spreminja tudi pojavna in etiološka narava vsakokratno prevladujočih duševnih motenj. Recimo: v postmodernem obdobju so depresije s prestola izrinile nevroze, ki so v »disciplinski« (Michel Foucault) industrijski družbi izvirale iz konfliktov med željo in pravilom, med dovoljenim in prepovedanim. Pomembna novost postfordističnega kapitalizma je tudi v tem, da ima uporaba takih in drugačnih – prepovedanih, medicinsko predpisanih in tržno dostopnih – psihotropnih substanc izredno pomembno ekonomsko funkcijo. Omogoča bajne zasluške legalnih in kriminalnih podjetij, obenem pa pomaga ljudem, da zdržijo hude (neredko celo neznosne) konkurenčne, storilnostne in stresne pritiske, mučno negotovost in še kopico drugih vsakdanjih tegob, ki se prikazujejo kot neizbežna, neodpravljiva nujnost (»usoda«), tj. kot nekaj, čemur se je treba zgolj čim bolje in čim hitreje prilagoditi. A vsaj z marksistične perspektive je bržčas zares bistveno tole: navzlic procesom večplastne racionalizacije družbenega (in individualnega) življenja se subjektu, ki ga (po svoji podobi, torej v slogu vseomogočnega Stvarnika) vedno znova (po)ustvarja kapitalizem, meščanska družbena razmerja povsem spontano prikazujejo kot »začarani, na glavo postavljeni, narobe svet« (Karl Marx), v katerem kraljujejo fetiši (npr. blagovni, denarni in kapitalski) in mistifikacije (npr. mezdne forme), in to ne kot subjektivne zmote, marveč kot objektivne, družbeno veljavne iluzije. Če k temu prištejemo še posameznikovo »odtujenost« – heteronomne življenjske forme (proizvajanje & trošenje blaga) – ter iracionalnost (norost) in destruktivnost kapitalistične ekonomije kot celote (katere dominantni smoter je uvrednotenje), potem je stanje vse prej kot rožnato. A človek – tragično in komično bitje – je nadvse vzdržljiva žival. Na žalost ali na srečo?

Prof. dr. sc. Velinka Grozdanić

Katedra za Kazneno pravo

Pravni fakultet Sveučilišta u Rijeci

OSOBE S DUŠEVNIM SMETNJAMA – OBJEKTI ILI SUBJEKTI PRAVA

U suvremenom društvu osobe s duševnim smetnjama prepoznate su kao jedna od najranjivijih socijalnih skupina koja zahtijeva, prije svega, podršku i pomoć društva, često i liječenje, a tek ponekad i nadzor nad svojim ponašanjem. Stoga danas postoji bogata pravna regulativa koja definirajući prava osoba s duševnim smetnjama i regulirajući uvjete za primjenu medicinskih postupaka prema njima predstavlja najznačajnije pravne mehanizme u funkciji zaštite ove kategorije osoba.

Posebno treba izdvojiti Konvenciju o zaštiti invalidnih osoba iz 2006. Ova je konvencija inzistiranjem na autonomiji osoba s duševnim smetnjama, njihovom samoodređenju, slobodi izražavanja volje u potpunosti promijenila postojeću paradigmu koja se uglavnom temeljila na paternalističkom pristupu društva prema njima. Drugim riječima, osobe s duševnim smetnjama od objekta o kojima netko drugi odlučuje postaju subjekti s pravom na svoje slobodne izbore. I dokle god imaju sposobnost izražavanja vlastite volje društvo ima obvezu da tu volju poštuje. Naravno u paternalistički ustrojenom društvu riječ je o velikom izazovu. I već se sada može ustvrditi da nova paradigma neće biti usvojena ako je istovremeno ne prati adekvatna zakonska regulativa, ali i opća društvena klima u kojoj je poštivanje osobnosti osoba s duševnim smetnjama, njihove autonomije, prava na samoodređenje i osobito poštivanje njihovog dostojanstva *conditio sine qua non* svakog ophođenja i postupanja prema njima. Sasvim jednostavno rečeno, nikakvi visoki standardi zaštite osoba s duševnim smetnjama uspostavljeni konvencijskim pravom i potvrđeni brojnim presudama Europskog suda za ljudska prava neće poboljšati stvarni položaj osoba s duševnim smetnjama ako se prema njima ne odnosimo s poštovanjem, empatijom, zainteresiranošću i razumijevanjem.

Prof. dr. Matjaž Ambrož
Katedra za kazensko pravo
Pravna fakulteta v Ljubljani

NEPRIŠTEVNOST IN PRAVNA TEHNIKA: POTI IN STRANPOTI NEKE DOGMATIKE

Kazensko pravo omogoča, da se domnevno nevarnega posameznika izloči iz družbe: v zapor ali v »forenzično bolnišnico«. Kako odločiti kam, in kako odločiti, ali sploh, da odločitev ne bo samovoljna? V ta namen je sodniku na voljo instrumentarij, ki ga zaznamujejo pojmi in besedne zveze, kot so: »biološki pogoji neprištevnosti«, »intelektualna in voluntaristična sestavina psihološkega pogoja neprištevnosti«, »actio libera in causa«, »bi se moral in mogel zavedati« in podobno. Ti pojmi – nekateri jim pravijo profesionalne redukcijske sheme stvarnosti – omogočajo, da se življenjski dogodek precedi v »pravno relevantna dejstva«. To se zgodi krajši ali daljši čas po dogodku (včasih zamik traja tudi nekaj let), ob sodelovanju izvedenca, ki nastopa v vlogi posrednika med vijugavimi meandri življenjske stvarnosti in premočrtno slovnico kazenskopravnega sistema.

Kazenskopravni pojmi, ki »uporabnika prava« vodijo pri rekonstrukciji življenjskih situacij, imajo v pravnem izobraževanju posebno mesto: študij prava je predvsem trening presoje, kaj je »pravno relevantno« (Nils Christie). To misel potrjujejo prizori z vaj in seminarjev ob začetku študijskega leta. Študent, ki še ni osvojil pravil obrti, pri reševanju primera na dolgo in široko veže otrobe. Pedagog ga kruto prekine: »Dovolj, kolega, to ni pravno relevantno!«

Pojmovne abstrakcije kazenskega prava niso ostale brez kritik: znan je pledoaje za dejuridizacijo pojmov, kar bi kazenskopravnemu sistemu omogočilo, da se »ponovno vrne k človeku« (Mark Ancel). Z drugimi besedami: od »ravnanja, ki izpolnjuje bit inkriminacije, je protipravno in krivdno« naj bi se vrnilo k »življenjskim situacijam«. Po drugi strani obstajajo argumenti, da kazensko pravo brez abstraktnih pojmovnih shem ne more preživeti, te namreč »uporabnikom prava« zagotavljajo skupni komunikacijski kod, pri reševanju konkretnih zadev pa naj bi preprečevale improvizacijo, odločanje po občutku, slepo drežanje po zadevi in arbitrarnost.

Veliko vprašanje je, v kolikšni meri so pojmovne naprave, kot denimo actio libera in causa ali pa voluntaristična sestavina psihološkega pogoja neprištevnosti, tej nalogi res lahko kos. Kot na drugih področjih uporabe prava, obstaja tudi pri presoji neprištevnosti precejšnja možnost obrnjene poti odločanja: razsojajoči se najprej intuitivno odloči, nato pa pojmovni aparat uporabi za racionalizacijo svoje odločitve.

Doc. dr. Sabina Zgaga

Katedra za pravoFakulteta za varnostne vede, Univerza v Mariboru

VPLIV DUŠEVNIH MOTENJ NA KAZENSKO ODGOVORNOST V MEDNARODNEM KAZENSKEM PRAVU

Prispevek obravnava institut zmanjšane prištevnosti v mednarodnem kazenskem pravu z vidika splošnega pojma kaznivega dejanja. Zmanjšana prištevnost pomeni duševno abnormalnost, ki storilcu onemogoča, da bi popolnoma nadzoroval svoje ravnanje ali da bi popolnoma razumel pomen svojega ravnanja. Neprištevnost in zmanjšana prištevnost se razlikujeta v stopnji nesposobnosti nadzorovanja in/ali razumevanja ravnanja. Pri neprištevnosti je namreč storilec popolnoma izgubil to sposobnost, pri zmanjšani prištevnosti pa je ta sposobnost samo zmanjšana. Storilčeva prištevnost je torej podana, samo zmanjšana je.

V prispevku obravnavam elemente oziroma pogoje zmanjšane prištevnosti ter odgovor na vprašanje, ali in kako vpliva obstoj tega instituta na obstoj kaznivega dejanja v mednarodnem kazenskem pravu. Osrednji del prispevka je namenjen ureditvi instituta v mednarodnem kazenskem pravu, in sicer v statutih MKS (Rimski statut), Mednarodnega vojaškega sodišča, delujočega po drugi svetovni vojni, in Mednarodnega kazenskega sodišča za nekdanjo Jugoslavijo (MKSJ). Po obravnavi statotov teh sodišč sledi kritična analiza njihove sodne prakse.

Institut bistveno zmanjšane prištevnosti v Rimskem statutu ni urejen, je pa omenjen v Pravilih o postopku in dokazih. MKS bo tako v svoji praksi moralo določiti pogoje in natančnejši učinek tega instituta, če ga bo želelo uporabiti kot olajševalno okoliščino, za kar ima pravno podlago. Predlagam smiselno uporabo pravil o neprištevnosti, ki je v nasprotju z bistveno zmanjšano prištevnostjo omenjena v samem Rimskem statutu in v njem po primerjalnopravno znani biološko-psihološki metodi tudi natančno urejena. Predlagam uporabo bioloških pogojev z zmanjšano intenzivnostjo psiholoških pogojev. Tako sposobnost razumeti dejanje ali ga nadzirati ne bo popolnoma odsotna, ampak »le«[»] bistveno zmanjšana. Zato je prištevnost podana in sledi obsodilna sodba, ta institut pa kot olajševalna okoliščina učinkuje zgolj na odmero kazni.

Kljub mogoče manjši natančnosti in sistematičnosti v primerjavi z nacionalnimi ureditvami velja ureditev v Rimskem statutu pohvaliti. Prvič v zgodovini mednarodnega kazenskega prava namreč ureja institute, ki zadevajo duševno abnormalnost storilca mednarodnega hudodelstva in s tem vplivajo na obstoj kaznivega dejanja.

Doc. dr. sc. Marissabell Škorić

Katedra za kazneno pravo

Pravni fakultet Sveučilišta u Rijeci

ZAŠTITA PODATAKA OSOBA S DUŠEVNIM SMETNJAMA U FUNKCIJI NJIHOVE DESTIGMATIZACIJE

Odnos povjerenja između liječnika i pacijenta temeljni je preduvjet za svako uspješno liječenje. Kako bi se takav odnos uspostavio nužno je da pacijent vjeruje da podaci koje je o sebi iznio tijekom liječenja neće biti otkriveni trećim osobama. Naime, pacijenti se često nalaze u situaciji nužde koja ih prisiljava da liječniku iznesu osobne i vrlo intimne podatke iz svog privatnog života za koje bi htjeli da ostanu neotkriveni. Kako bi ih se ohrabrilo da potraže liječničku pomoć nužno je osigurati im izričito i dosljedno poštivanje obveze čuvanja liječničke tajne. Još je u V. st. pr.n.e. takvu potrebu prepoznao Hipokrat. Dugo nakon toga čuvanje liječničke tajne bilo je samo moralna obveza liječnika, no vremenom je ono preraslo i u pravnu obvezu. Pravo na privatnost, kao temelj prava na tajnost liječničkih podataka, zajamčeno je Konvencijom za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda te nizom drugih međunarodnih dokumenata, a u nacionalnom pravu većine država ima rang ustavnog načela. Tim se pravom, između ostalog, jamči svakoj osobi poštovanje privatnog i obiteljskog života, što u sebi uključuje i pravo na povjerljivost podataka koji se odnose na njezino zdravstveno stanje.

Kada govorimo o liječničkoj tajni u funkciji zaštite osoba s duševnim smetnjama, onda taj institut dodatno dobiva na svom značaju. Naime, liječenje osoba u psihijatrijskoj ustanovi u našem društvu još uvijek dovodi do stigmatizacije, pa odavanje podataka o bolesti i razlozima psihijatrijskog liječenja može dodatno ugroziti njihove obiteljske i profesionalne odnose. Upravo specifičan stav društva, prožet uglavnom predrasudama prema osobama s duševnim smetnjama, naglašava potrebu pojačane zaštite tajnosti podataka o liječenju tih osoba. Stoga je i novi Zakon o zaštiti osoba s duševnim smetnjama koji je u Republici Hrvatskoj stupio na snagu 1. siječnja 2015., nastojao kroz svoje odredbe pojačati mehanizme zaštite od neovlaštenog otkrivanja informacija o ovoj kategoriji osoba. No, treba istaknuti da upravo potreba za pojačanom zaštitom tajnosti podataka ukazuje na postojanje vrlo izraženih predrasuda u društvu u odnosu na osobe koje se liječe u psihijatrijskim ustanovama. Stoga je, u cilju sprječavanja njihove stigmatizacije, izuzetno važno senzibilizirati i sustavno informirati javnost o prirodi psihičkih bolesti, omogućiti neposredan kontakt s osobama s duševnim smetnjama i raditi na osvješćivanu ove problematike. Tako se na najbolji način može utjecati na rušenje predrasuda o psihijatrijskim bolesnicima. A kada više ne bude postojala potreba za pojačanom zaštitom podataka o osobama s duševnim smetnjama, tek onda će se moći reći da je napravljen značajan korak naprijed u pravcu njihove destigmatizacije.

Doc. dr. sc. Dalida Rittossa

Katedra za Kazneno pravo

Pravni fakultet Sveučilišta u Rijeci

OSOBA OD POVJERENJA - VELIKI ISKORAK U ZAŠTITI OSOBA S DUŠEVNIM SMETNJAMA

Stupanjem na snagu novog Zakona o zaštiti osoba s duševnim smetnjama (u daljnjem tekstu ZZODS/14) u hrvatski pravni sustav po prvi puta se uvodi institut osobe od povjerenja. Osoba od povjerenja je osoba ovlaštena za davanje ili uskratu pristanka na određene medicinske postupke propisane ZZODS/14 umjesto osobe s duševnom smetnjom koja ju je na to ovlastila obvezujućom izjavom. Radi se o velikoj novini kojom se izravno i suštinski pojačava zaštita osobe s duševnim smetnjama. Naime, osoba od povjerenja postaje glas druge osobe u trenucima kada ona ne može iskazati svoju volju zbog aktivacije psihičkog poremećaja. Prihvaćanjem anticipiranih naredbi u svezi s medicinskim postupcima propisanim ZZODS/14 duševnim bolesnicima priznaje se autonomija i pravo na samoodređenje i otklanjaju nedostaci instituta skrbništva.

Polazeći od ovih ciljeva, tijekom izlaganja razjasnit će se ovlasti osobe od povjerenja propisane ZZODS/14 i objasniti razlika u odnosu na ovlasti zakonskog zastupnika. S posebnom pozornošću ocijenit će se jesu li ovim zakonskim rješenjima na odgovarajući način ispunjene obveze zaštite osoba s duševnim smetnjama iz konvencijskog prava. Upozorit će se na visoke standarde koje pred Republiku Hrvatsku postavlja praksa Europskog suda za ljudska prava.

Doc. dr. sc. Igor Martinović

Katedra za kazneno postupovno pravo
Pravni fakultet Sveučilišta u Rijeci

ISTRAŽNI ZATVOR PREMA OSOBAMA S DUŠEVNIM SMETNJAMA – PARADOKS ILI NUŽNOST?

Polazeći od načela krivnje, prema kojem je krivnja temeljna pretpostavka za primjenu kazne, hrvatski Kazneni zakon propisuje da se prema neubrojivoj osobi ne može primijeniti nikakva kazna, pa tako ni kazna zatvora. Međutim, da bi sud određenu osobu uopće proglasio neubrojivom, potrebno je protiv nje provesti kazneni postupak. U tom postupku, osoba s duševnim smetnjama ima položaj okrivljenika i prema njoj se mogu primjenjivati sve mjere osiguranja prisutnosti kao i prema drugim okrivljenicima, između ostaloga i istražni zatvor kao najteža mjera. Prema tome, nemogućnost da se prema neubrojivoj osobi primijeni kazna zatvora nimalo ne umanjuje mogućnost da se prema toj istoj osobi, prije nego što je utvrđena njezina neubrojivost, primijeni mjera istražnog zatvora. Iako to može zvučati nelogično, treba imati u vidu da je svrha istražnog zatvora različita od svrhe kazne zatvora: za razliku od kazne zatvora, istražni zatvor služi sprečavanju određenih opasnosti koje se mogu pojaviti tijekom samog postupka.

Prema osobama s duševnim smetnjama istražni zatvor može se primijeniti iz svih osnova kao i prema drugim okrivljenicima, ali i iz jedne dodatne osnove: zbog vjerojatnosti „da bi okrivljenik koji je u vrijeme počinjenja protupravnog djela bio neubrojiv mogao zbog težih duševnih smetnji počiniti teže kazneno djelo“ (čl. 551. st. 1. Zakona o kaznenom postupku). Ta odredba je sporna jer se njome osobe s duševnim smetnjama dovode u teži položaj u odnosu na sve druge kategorije okrivljenika. Daljnji problem je što se kod određivanja istražnog zatvora po toj osnovi presumira okrivljenikova neubrojivost prije okončanja postupka. Stoga se postavlja pitanje jesu li osobe s duševnim smetnjama u lakšem, jednakom ili težem procesnom položaju u odnosu na ostale okrivljenike u kaznenom postupku.